

## Inledning

Med anledning av de frågor som inkom till SKL från medlemmar om huruvida konstgräsplaner var miljöfarliga eller hälsofarliga samt hur medlemmarna skulle tänka kring detta vid upphandling av konstgräsplaner, startades en beställargrupp i juni 2017. Syftet med SKL:s beställargrupp är att dels sammanställa befintliga fakta om marknaden för konstgräsplaner, vilket blir en ögonblicksbild, då det är en marknad som är under snabb utveckling, dels ensa relevanta delar av kravställandet, såsom ett likartat sätt att tänka kring livskostnadskalkyl (LCC) för att främja intresset till leverantörsutveckling. Det vägledande behovet var att hitta ett hållbart alternativ som erbjuder bra spelegenskaper och tillräckligt många speltimmar. I denna beställargrupp ingår representanter från Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer (FSKF), SKL Kommentus inköpscentral (SKI) och SKL:s avdelningar för tillväxt och samhällsbyggnad samt ekonomi och styrning, och beställargruppen är även en del av den prioriterade frågan ”Upphandling för förnyelse”, se mer [www.skl.se/demokratiledningstyrning/upphandling/natverkochbestallargrupper](http://www.skl.se/demokratiledningstyrning/upphandling/natverkochbestallargrupper)

SKL:s beställargrupp är även medlem i Naturvårdsverket beställargrupp [www.bekogr.se](http://www.bekogr.se) som startade i oktober 2017 då det var en av åtgärderna som föreslogs i rapporten 6772 där konstgräsplaner för fotboll konstaterades vara en av de bidragande källorna till utsläpp av mikroplaster i Sverige. Naturvårdsverket har avsatt medel för att starta upp och driva detta arbete. Beställargruppen startades för att på ett effektivt sätt hjälpa beställare och anläggningsägare att tillsammans lösa problemen kopplat till konstgräsplaner. Gruppen arbetar för att minska miljö- och hälsopåverkan från konstgräsplaner och liknande ytor, samt att höja kvaliteten i offentlig upphandling genom att gemensamt bygga upp kunskap och att samverka kring krav och metoder. Tillsammans kan medverkande organisationers samlade köpkraft bidra till att förändra utbud och praxis på marknaden för konstgräsplaner.

Inom ramen för denna grupp har finansiering till denna marknadsanalys givits. Finansieringen har nyttjas till att anlita en forskare, Björn Aas för att genomföra den aktuella marknadsanalysen. SKL:s beställargruppen har valt att inte ta med en leverantörskartläggning, då den snabbt blir inaktuell på grund av förändringar, utan hänvisar i den delen istället till Naturvårdsverkets beställargrupps hemsida, [www.bekogr.se](http://www.bekogr.se) som har en förteckning över leverantörer som kontinuerligt uppdateras. I Norge är projektet KG2021 organiserat för att bygga kunskap om konstgrässystemen i ett brett perspektiv. Både SKL:s beställargrupp och

Naturvårdsverkets beställargrupp samarbetar med KG2021. KG2021 bildar nu en grupp för att få till stånd en nationell dialog, med inspiration från de svenska beställargrupperna, detta inom ramen för det norska ” Nasjonalt program for leverandørutvikling” se mer [www.innovativeanskaffelser.no](http://www.innovativeanskaffelser.no).

## Sammanfattning

Marknaden för konstgräsplaner i Skandinavien utvecklades snabbt från 2000-2015 och är idag cirka 3 000 planer. Tillväxten följer fotbollsportens efterfrågan på året-runttillgång på planer för träning och utvecklingen av konstgräsplaner med bättre spelegenskaper. Medan konstgräsplanerna ofta utvecklas för elitnivåutövare, är de allra flesta användare barn och ungdomar. Konstgräs har utvecklats i fyra steg eller generationer, som börjar med 1G-systemet som först sågs i USA på 60-talet och är känt i Skandinavien från 1977 till 1980. 2G-systemet införde sandfyllning och ersatte 1G-systemet för konstgräsplaner från 1980 till 1995. 3G-systemet införde syntetisk ifyllnad som en ersättning eller tillsats till sanden, det så kallade gummigranulatet, styrenbutadiengummi (SBR). Sedan 1995 har 3G-systemet varit den föredragna lösningen fram till de senaste åren. Gummigranulat (SBR) från uttjänta bildäck, blev en industriprodukt som kombinerar bra spelegenskaper och lågt pris. Dock medförde miljöhänsynaspekter med SBR att andra alternativa ifyllnadsmaterial togs fram, såsom TPE, EPDM och olika organiska produkter som kork, kokosnötskal och sockerderivat.

Med en uppskattad livstid på cirka 10 år finns det en snabbväxande eftermarknad för borttagning av äldre konstgräs och installation av nya system. Det växande antalet planer har medfört att miljöaspekter uppmärksammas allt mer av politiker, föräldrar och andra intressenter. Internationell forskning och studier visar att några av de använda produkterna, bland annat gummigranulatet från gamla bildäck (SBR), också innehåller tungmetaller som kan påverka grundvattnet.

Några av de största tillverkarna i Europa är nu redo att introducera 4G-systemet, där ifyllnaden är begränsat till ett tunt lager av sand. Systemet är utformat på ett sådant sätt att det inte finns något behov av en elastisk ifyllnad som gummigranulat. För närvarande uppfyller inte 4G-systemen testprocedurerna för FIFA för nivå 1-3. Å andra sidan uppfyller 4G-systemet enligt nuvarande certifieringsförfarande ("nordiskt certifikat") kraven för planer som används för liganivå och för alla spelnivåer under det.

Genom att introducera 4G-system som lösning vid nästa renovering av planerna kan det artificiella ifyllandsmaterialet minska. Minskningen av syntetiskt ifyllnadsmaterial torde vara cirka 80%. Värdekedjan för konstgrässystem är fragmenterad, och det finns ett starkt behov av att skapa en gemensam kunskapsbas tillsammans med tillverkare, distributörer, entreprenörer och underhållsleverantörer. Vidare finns det behov av att utveckla förfaranden för testning och verifiering av produkten, med hänsyn till förväntad livstid. Produktdeklarationen ska även innehålla uppgifter om gräsens råmaterial (jungfrulig/återanvändning), UV-resistans och förväntad livslängd, med hänsyn till klimatförhållandena samt driftstimmar. Vidare saknas testmetoder för att identifiera och kvantifiera fiberförlust.